

А.М. ТУРИЛО, А.А. ТУРИЛО, доктори екон. наук, професори,
Р.В. КОРОЛЕНКО, канд. екон. наук, доц.
Криворізький національний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ І ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета. Розкрити сутність і надати визначення категорії «фінаНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА».

Методи дослідження. Результати і наукові положення, наведені у статті отримані з використанням узагальнення результатів попередніх досліджень, комплексного аналізу та синтезу, логіко-структурного і логіко-динамічного аналізу, науково-аналітичний, порівняння й аналогії тощо.

Наукова новизна. У процесі дослідження і розкриття сутності категорії «фінаНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА» в роботі також розкрито зміст і характерні особливості ще двох категорій, що безпосередньо пов'язані з фінаНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА, а значить і з його фінаНСОВО-ЕКОНОМІЧНИМ МЕНЕДЖМЕНТОМ. Це такі категорії, як «фінаНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА» і «ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА».

Практична значимість. Представлено концепцію і методологічні підходи до визначення та розкриття сутності специфічних видів менеджменту підприємства: фінаНСОВОГО, ЕКОНОМІЧНОГО І ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО.

Надано або удосконалено визначення таких термінів, як «фінаНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА», «ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА», «ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА», «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА», «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА».

Відзначено місце і роль фінаНСОВОЇ БЕЗПЕКИ в загальному менеджменті підприємства.

Результати. У роботі констатується, що сучасний зміст категорії «фінаНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» виходить за межі суто фінаНСОВОГО АСПЕКТУ. Фактично, в теперішньому стані фінаНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА ОХОПЮЄ ЗА СВОЇМ ЗМІСТОМ ПРОЦЕСИ Й ЕЛЕМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ в діяльності підприємства.

Підтверджується це наступним, а саме: предметом і об'єктом управління у фінаНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА; метою фінаНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ; сукупністю показників, що використовуються в системі фінаНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА; сукупністю термінів і понять, що характеризують окремі сторони фінаНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА; представленням і оцінкою економічних процесів та елементів через фінаНСОВУ ТЕРМІНОЛОГІЮ та показники; віднесенням процесів управління активами підприємства до сфери фінаНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Ключові слова: фінаНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, МЕНЕДЖМЕНТ, ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОНЦЕПЦІЯ, ПОКАЗНИКИ, ТЕРМІНОЛОГІЯ.

doi: 10.31721/2306-5451-2022-1-55-88-93

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. В економічній і фінаНСОВІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ЛІТЕРАТУРІ НЕ РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ І НЕ ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЗА СУТНІСТЮ ТАКИЙ ТЕРМІН, ЯК «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА».

Сутність фінаНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ та його термінологічний апарат потребують удосконалення (в аспекті окремих його сутнісних характеристик)

Аналіз досліджень і публікацій. В навчальній економічній і фінаНСОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ НЕ РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ ТАКИЙ ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, ЩО ВІДОБРАЖАВ БИ СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА» [1–10 та ін.].

Постановка задачі. Розкрити сутність і надати визначення категорії «фінаНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА».

Викладення матеріалу та результати. Одразу почнемо з сутнісно-методологічного питання. Чому не існує в науково-навчально-практичній діяльності таких термінів і видів менеджменту як «ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» і «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»?

Відповідь, на наш погляд, така: тому, що фінаНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ (ЯК ЙОГО ТРАКТУЮТЬ СЬОГОДНІ) ПІДМІНИВ СОБОЮ ВИЩЕ ЗАЗНАЧЕНІ ТЕРМІНИ.

Вважаємо, що настав час приділити цьому питанню більше уваги.

У цій роботі зроблено спробу обґрунтувати і аргументувати необхідність існування трьох видів менеджменту.

Для визначення сутності трьох видів менеджменту (фінаНСОВОГО, ЕКОНОМІЧНОГО І ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО) візьмемо за основу загальноновизнані в міжнародній і вітчизняній науці та практиці зміст і тлумачення таких видів діяльності підприємства, як економічна (операційна) і фінаНСОВА.

Чітке трактування, зміст і підходи до оцінювання цих видів діяльності підприємства представлено в таких офіційних нормативно-директивних документах, як положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Значимість і глибина проробки цих положень визначається тим, що, по-перше, вони несуть в собі кращий світовий досвід і рівень обґрунтованості, а по-друге, вони є обов'язковими для підприємств усіх галузей господарювання та у своїй сукупності регулюють їх діяльність та фінансово-економічну звітність.

Згідно ринкових законів, змістовних аспектів фінансової і економічної діяльності підприємств і спираючись на сутнісні характеристики й оцінки, що відображені в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку відносно проблеми, що розглядається в цій роботі, на рисунку 1 представлено концепцію і методологічні підходи до визначення специфічної системи із трьох видів менеджменту: фінансовий менеджмент; економічний менеджмент; фінансово-економічний менеджмент.

Розкриття сутності фінансового менеджменту, що існує в економічній літературі, виходить за межі його фінансового змісту. Фактично, в теперішньому стані фінансовий менеджмент охоплює всі аспекти фінансового й економічного управління на підприємстві.

Це підтверджується наступним: предметом і об'єктом управління у фінансовому менеджменті; сукупністю показників, що використовуються в системі фінансового менеджменту; сукупністю термінів і понять, що характеризують окремі сторони фінансового менеджменту; представленням економічних процесів через фінансову аргументацію; визначенням змісту категорії «фінансовий менеджмент».

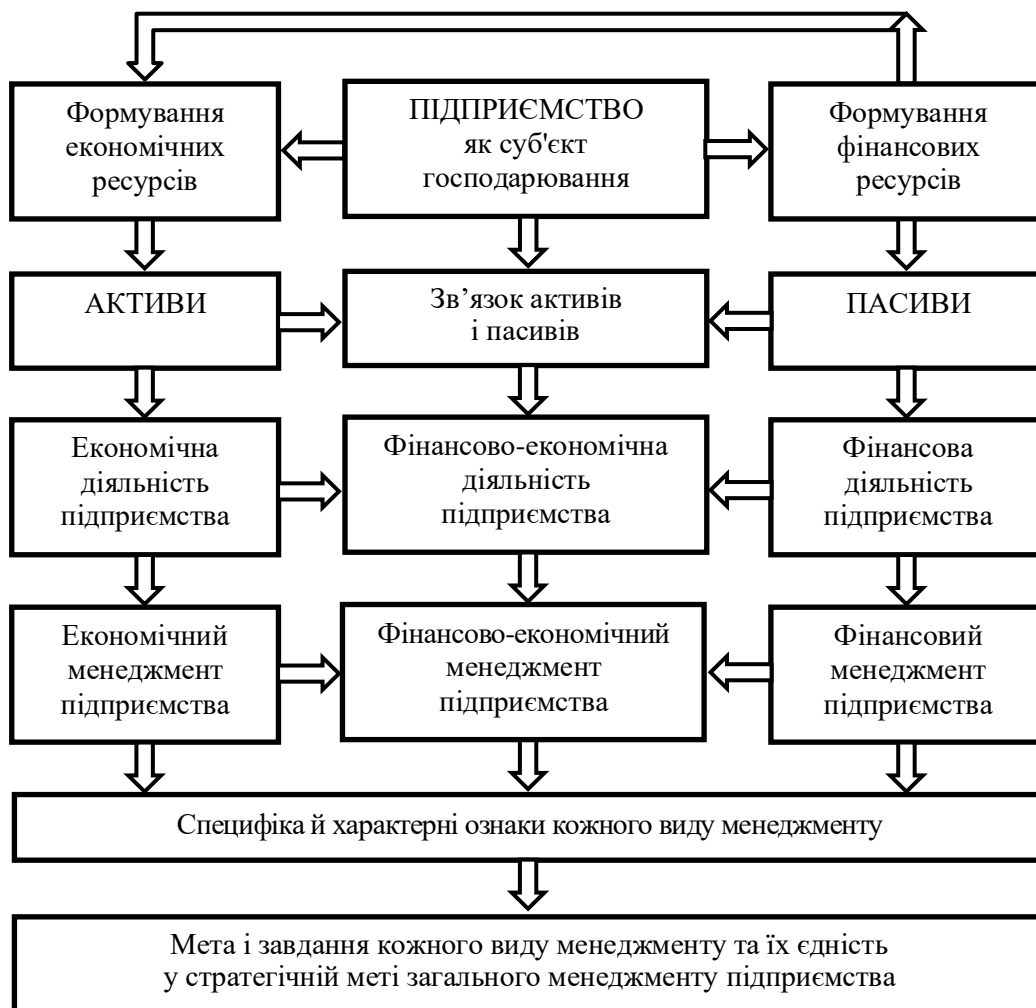

Рис. 1. Концепція і методологічні підходи до визначення і розкриття сутності специфічних видів менеджменту підприємства: фінансового менеджменту, економічного менеджменту, фінансово-економічного менеджменту

Принципова позиція авторів полягає в тому, що фінансовий менеджмент характеризує зміст, специфіку й систему управління фінансовою діяльністю підприємства; економічний менеджмент – зміст, специфіку й систему управління економічною (операційною) діяльністю підприємства; фінансово-економічний менеджмент – зміст, специфіку й систему управління фінансово-економічною діяльністю підприємства.

Така класифікація дозволяє обґрунтовано розкрити сутність управління кожним із реально існуючих видів діяльності підприємства, відобразити специфіку й глибину кожного з видів менеджменту, підвищити загальну ефективність управління підприємством, забезпечити спеціалізацію і розвиток людського капіталу на підприємстві та, нарешті, чітко визначити зміст і умови використання таких термінів як «фінансово-економічна діяльність підприємства», «фінансово-економічні показники оцінки діяльності підприємства», «фінансово-економічні умови (аспекти) господарювання», «фінансово-економічні результати підприємства», «фінансово-економічна стратегія розвитку підприємства», «фінансово-економічний менеджмент підприємства» тощо.

Необхідність теоретико-методологічного і методичного визначення і розмежування трьох видів менеджменту підприємства полягає, на наш погляд, в аналізі існуючих поглядів, трактувань, характеристик і оцінок категорії «фінансовий менеджмент».

По-перше, в науково-методичній літературі фінансовий менеджмент розглядається не як менеджмент специфічного виду (тобто він не несе в собі виключно фінансову сутність) і розкривається та трактується набагато ширше, виходячи за межі управління фінансовою діяльністю підприємства.

По-друге, за визначенням фінансовий менеджмент відображає не тільки фінансовий, а й економічний аспект діяльності підприємства. Так, фінансовий менеджмент трактується як управлінські рішення, що пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства. В цьому випадку використання фінансових ресурсів – це фактично використання економічних ресурсів, а це вже сфера економічного менеджменту.

На наш погляд, стадія використання фінансових ресурсів в процесі господарської, а не фінансової діяльності підприємства, і необхідність урахування віддачі від них, вказують на економічний аспект діяльності підприємства.

По-третє, до складових фінансового менеджменту включають не тільки управління капіталом підприємства (власним капіталом, позиковим капіталом), а й управління активами підприємства (необоротними активами, оборотними активами, тобто економічними ресурсами підприємства).

По-четверте, система показників фінансового менеджменту включає в себе й безпосередньо ті показники, що характеризують ефективність використання економічних ресурсів підприємства, тобто характеризують його операційну діяльність.

При цьому в певних випадках показники, що за змістом є економічними, мають фінансову термінологію.

По-п'яте, важлива частина показників в оцінці діяльності має одночасно пряме відношення як до економічної, так і фінансової діяльності підприємства, тобто є результатом усієї господарської діяльності підприємства, а не тільки фінансової (наприклад, показники платоспроможності, оборотності ресурсів, фінансової стійкості тощо). Єдність двох видів діяльності, фінансової й економічної, і визначає об'єднуючий зміст показників, що їх характеризують.

Далі розглянемо авторський підхід до розкриття сутності трьох видів менеджменту: фінансового, економічного і фінансово-економічного.

Фінансова діяльність (П(С)БО4) – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного і позикового капіталу підприємства.

Таке визначення фінансової діяльності, склад пасивів підприємства (П(С)БО2, форма 1 «Баланс»), призначення, процес формування, зміст і сфера дії фінансових ресурсів (капіталу) підприємства дозволяють сформулювати відкориговану авторську трактовку фінансовому менеджменту.

Фінансовий менеджмент – це системний специфічний процес управління безпосередньо фінансовою діяльністю підприємства, що пов'язаний з пошуком, залученням і формуванням фінансових ресурсів (капіталу) підприємства.

Із такого визначення категорії «фінансовий менеджмент» витікає загально - теоретичний зміст фінансової діяльності на підприємстві.

Фінансова діяльність – це діяльність, що пов’язана з пошуком, залученням і формуванням фінансових ресурсів (капіталу) підприємства.

Мета фінансового менеджменту – забезпечення максимальної ефективності фінансової діяльності підприємства.

Головним показником і критерієм фінансового менеджменту на підприємстві виступає середньозважена вартість фінансових ресурсів (капіталу) підприємства.

Зниження середньозваженої вартості фінансових ресурсів (капіталу) підприємства характеризує ефективність фінансової діяльності підприємства в динаміці.

Економічна діяльність підприємства корінним чином відрізняється за своїм змістом від фінансової діяльності, а значить, таким же чином відрізняється економічний менеджмент підприємства від фінансового менеджменту.

Економічна (операційна) діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю (П(С)БОЗ).

Таке визначення економічної діяльності, склад активів підприємства (П(С)БО2, форма 1 «Баланс»), призначення, процес формування, зміст і сфера дії економічних ресурсів (активів) підприємства дозволяють сформулювати авторське визначення категорії «економічний менеджмент підприємства».

Економічний менеджмент – це системний специфічний процес управління безпосередньо економічною (операційною) діяльністю підприємства, що пов’язаний з формуванням і використанням економічних ресурсів (активів) підприємства.

Мета економічного менеджменту – забезпечення максимальної ефективності економічної діяльності підприємства.

Головними показниками і критеріями економічного менеджменту виступають рентабельність і прибуток (у різних їх видах).

Саме в процесі функціонування і використання економічних ресурсів створюється певний вид основної продукції (послуги, роботи), в процесі реалізації якої підприємство отримує той чи інший прибуток. Тобто, прибуток – це категорія і сфера економічної діяльності підприємства.

Показники рентабельності активів підприємства, розраховані на основі прибутку, характеризують ефективність економічної діяльності підприємства, а не фінансової.

Фінансово-економічна діяльність підприємства – це діяльність, яка природним чином об’єднує фінансову й економічну діяльність в одне ціле і яка досліджується і оцінюється на підприємстві в інтегрованому виді як єдиний органічний процес.

Таке визначення фінансово-економічної діяльності, призначення, зміст, закономірність і сфера взаємозв’язку фінансових і економічних ресурсів підприємства вказують на обґрунтовану необхідність мати на підприємстві, як базову складову загального менеджменту, фінансово-економічний менеджмент, бо саме такий вид менеджменту охоплює всю багатогранність фінансової й економічної діяльності підприємства у їхній гармонії і єдності.

В цьому випадку фінансовий і економічний менеджмент не є окремими системами управління, не діють у межах своїх повноважень, не спираються лише на свої критерії оцінки, не відокремлюються у своїх рішеннях тощо. В моделі фінансово-економічного менеджменту вони стають органічно взаємопов’язаними елементами з єдиним центром управління, оцінки й планування.

Фінансово-економічний менеджмент повинен стрімко зайняти своє значуще місце в управлінні підприємством, бо він є пріоритетним і за своєю сутністю ринковим фундаментом у забезпеченні ефективного розвитку підприємства.

Фінансово-економічний менеджмент – це системний специфічний процес управління фінансово-економічною діяльністю підприємства, що гармонійно (на принципах системності, обґрунтованості та цілеполягання) об’єднує в єдине ціле фінансову й економічну діяльність підприємства.

Мета фінансово-економічного менеджменту – забезпечення максимальної ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Головним показником і критерієм фінансово-економічного менеджменту виступає фінансово-економічна ефективність підприємства.

Конкретизується методично фінансово-економічна ефективність підприємства через показник, що розраховується в загальному виді як різниця між рівнем економічної ефективності й рівнем фінансової ефективності підприємства.

Мета фінансово-економічного менеджменту, а значить і мета кожної складової менеджменту, орієнтується виключно на стратегічну мету загального менеджменту підприємства.

Мета загального менеджменту підприємства є всеосяжною, головною і кінцевою в ієрархії узгоджених цілей діяльності підприємства.

Така мета визначається власниками підприємства і відображається в максимізації їх доходів і ринкової вартості підприємства (в процесі реалізації визначеної стратегії розвитку підприємства).

Базові показники і критерії загального менеджменту підприємства:
показники і критерії фінансово-економічної ефективності підприємства;
показники і критерії ринкової ефективності підприємства;
показники і критерії ефективності людського капіталу;
показники і критерії ефективності інтелектуальної власності;
показники і критерії чистого приведенного доходу (netpresentvalue, NPV);
інші показники і критерії загальної фінансово-економічної оцінки діяльності підприємства.

Виключно важливою складовою загального і фінансово-економічного менеджменту є завдання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

На рисунку 2 представлено місце і роль фінансово-економічної безпеки в загальній системі менеджменту підприємства.

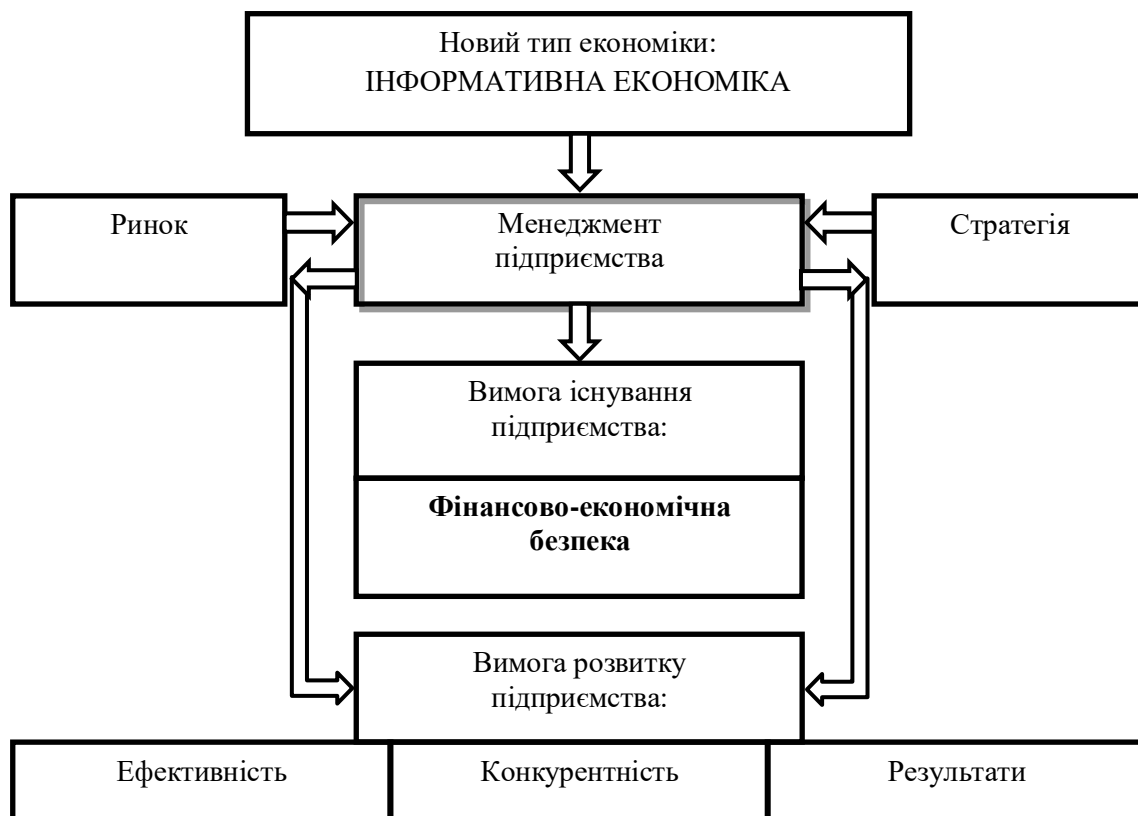

Рис. 2. Місце і роль фінансової безпеки в загальному менеджменті підприємства

Фінансово-економічна безпека – це перша й базова вимога до розвитку підприємства і вона визначає сам факт існування підприємства.

Висновок та напрямок подальших досліджень. Таким чином, представлені теоретико-методологічні підходи суттєво підвищують рівень і глибину розкриття важливих проблем фінансово-економічного розвитку підприємства.

Список літератури

1. Турило А.М., Корнух О.В., Турило А.А. Трансформація : характерні риси, вимоги до менеджменту корпорації та методологія оцінки. *Вісник Криворізького національного університету*. Серія: *Економічні науки*. 2018. Вип.46. С.191-195.
2. Турило А.М., Турило А.А., Короленко Р.В. Удосконалення системи і класифікації фінансово-економічних показників, як чинник забезпечення ефективного менеджменту, обґрунтованої оцінки потенціалу та якісного розвитку підприємства. *Вісник Криворізького національного університету*. Серія: *Економічні науки*. 2022. № 54. С. 16-22.
3. Турило А.М., Турило А.А., Короленко Р.В., Короленко С.М. Стратегія розвитку, корпоративне управління і людський капітал відносно економічної стратагеми, економічної девіації і фінансово-економічної безпеки в діяльності підприємства. *Вісник Криворізького національного університету*. Серія: *Економічні науки*. 2022. № 54. С. 109-114.
4. Турило А.А. Основи управління інноваційним розвитком підприємства : монографія. Кривий Ріг, 2017. 307 с.
5. Турило А.М., Турило А.А. Нова концепція ефективності : навч. посіб. Кривий Ріг: Видавничий центр КНУ, 2021. 132 с.
6. Васьківська К.В., Сич О.А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : Галич-Прес, 2017. 236 с.
7. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. Л.Л. Ковальської та І.В. Кривов'язюка. К. : Кондор, 2020. 700 с.
8. Скоропад І.О., Курило О.Б., Чубка О.М., Дідух О.В., Кривецький І.О. Фінансова діяльність суб'єктів підприємства. : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2016. 344 с.
9. Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
10. Фінанси підприємств: підруч. / за заг. ред. А.М. Поддєрьогіна. К: КНЕУ, 2013. 519 с.

Рукопис подано до редакції 28.10.2022

УДК 621.61

О.І. САВИЦЬКИЙ, С.А. РУБАН, кандидати техн. наук, доценти, К.О. ГОРБАЧ, магістрант
Криворізький національний університет

РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ КІБЕР-ФІЗИЧНИХ СИСТЕМ З PWM-КЕРУВАННЯМ НА БАЗІ СТЕНДУ ПНЕВМОАВТОМАТИКИ КОМПАНІЇ FESTO

Мета роботи: Розширення функціональних можливостей процесів моделювання пневмосистем шляхом модернізації стенду компанії FESTO (одного з перших випусків) завдяки застосуванню додаткового сучасного контролера S7- 1200 Siemens.

Методи досліджень. Проведено лабораторні експериментальні дослідження сумісності нового контролера з наявним обладнанням, електронне моделювання процесів пневмосистем, а також теоретичний аналіз та узагальнення результатів досліджень за стандартними та новими методиками. Моделювання проведено у програмному забезпеченні FluidSim.

Наукова новизна. Виконано моделювання та розглянуті різні обмеження тиску дроселями зі зворотними клапанами для виявлення параметрів верхніх та нижніх частот при PWM-регулюванні руху штоків циліндрів. Запропоновані методи корекції параметрів дроселів при PWM- регулюванні руху штоків циліндрів, з урахуванням реальних процесів руху штоків циліндрів на лабораторному стенді.

Практична значимість. Поліпшення параметрів при PWM- регулюванні руху штоків циліндрів, в їхніх кінцевих положеннях, з метою зменшення сили удару деталей штоку об циліндр.

Результати. Наведено основні наукові та практичні результати для поліпшення параметрів характеристик при PWM- регулюванні руху штоків циліндрів в їхніх кінцевих положеннях. В результаті моделювання та фізичної реалізації визначено раціональний момент зняття прямого тиску та подачі протитиску, з урахуванням інерційності й руху штоків циліндрів в їхніх кінцевих положеннях, для поліпшення якості параметрів характеристик при PWM- регулюванні. При цьому знижується вплив ударів штоків об циліндр та відповідно збільшується їхній життєвий цикл.

Ключові слова: лабораторний стенд пневмоавтоматики, PWM - регулювання, динаміка кібер-фізичних систем, ПЛК S7-1200

doi: 10.31721/2306-5451-2022-1-55-93-98

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Проблема керування частотою поздовжніх коливань штока циліндра, як і просто контроль за його просуванням, є дійсно актуальною проблемою. Тому, для її вирішення, потрібен науковий підхід. Постійні зміни вимог до якості продуктів промисловості диктують правила для вдосконалення апаратної частини інструментів виробництва, в тому числі й мехатронних пристроїв [3,11,12]. Ці тенден-